अध्याय 9: कोऽरुक्? कोऽरुक्? कोऽरुक्?

विषय-सूची

6 प्रश्नावली · 20 प्रश्न

प्रश्नावली 1	अधोलिखितान् प्रश्नान् एकपदेन उत्तरत	5 प्रश्न
प्रश्नावली 2	पट्टिकातः उचितानि पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत (चरकस्य, कुटीरसमीपं, भारतवर्षे, आयुर्वेदज्ञानेन, अतिमात्रं)	5 प्रश्न
प्रश्नावली 3	अधोलिखितानां प्रश्नानां पूर्णवाक्येन उत्तराणि लिखत	5 प्रश्न
प्रश्नावली 4	पाठात् यथोचितानि विशेषणपदानि विशेष्यपदानि वा चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत	1 प्रश्न
प्रश्नावली 5	पाठं पठित्वा अधोलिखितपट्टिकातः पदानि चित्वा उचितसञ्चिकायां पूरयत	1 प्रश्न
प्रश्नावली 6	अधोलिखितानि वाक्यानि पठित्वा तेन सम्बद्धं श्लोकं पाठात् चित्वा लिखत	3 प्रश्न

प्रश्नावली 1 — अधोलिखितान् प्रश्नान् एकपदेन उत्तरत

प्रश्न 1

(क) शुकरूपं कः धृतवान्?

हल

एकपदेन उत्तरम्।

उत्तर: धन्वन्तरिः

प्रश्न 2

(ख) धन्वन्तरिः (शुकः) कुत्र उपविश्य ध्वनिम् अकरोत्?

हल

एकपदेन उत्तरम्।

उत्तर: पुष्पतरौ

प्रश्न 3

(ग) अन्ते शुकः कस्य आश्रमस्य समीपं गतवान्?

हल

एकपदेन उत्तरम्।

उत्तर: वाग्भटस्य

प्रश्न 4

(घ) ऋतवः कति सन्ति?

हल

एकपदेन उत्तरम्।

उत्तर: षट्

प्रश्न 5

(ङ) वाग्भटः शुकस्य रहस्यं केभ्यः उक्तवान्?

हल

एकपदेन उत्तरम्।

उत्तर: शिष्येभ्यः।

प्रश्नावली 2 — पट्टिकातः उचितानि पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत (चरकस्य, कुटीरसमीपं, भारतवर्षे, आयुर्वेदज्ञानेन, अतिमात्रं)

प्रश्न 1

(क) _____ जनाः कथं निरामयाः भवन्ति?

हल

पट्टिकातः उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानं पूरयत।

उत्तर: भारतवर्षे

प्रश्न 2

(ख) अन्ते सः वैद्यस्य वाग्भटस्य _____ गतवान्।

हल

पट्टिकातः उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानं पूरयत।

उत्तर: कुटीरसमीपम्

प्रश्न 3

(ग) तव उत्कृष्टेन _____ अहम् अतीव सन्तुष्टः अस्मि।

हल

पट्टिकातः उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानं पूरयत।

उत्तर: आयुर्वेदज्ञानेन

प्रश्न 4

(घ) महर्षेः _____ नाम भवन्तः श्रुतवन्तः स्युः।

हल

पट्टिकातः उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानं पूरयत।

उत्तर: चरकस्य

प्रश्न 5

(ङ) लघुद्रव्याणि _____ सेवनेन हानिकराणि जायन्ते।

हल

पट्टिकातः उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानं पूरयत।

उत्तर: अतिमात्रम्।

प्रश्नावली 3 — अधोलिखितानां प्रश्नानां पूर्णवाक्येन उत्तराणि लिखत

प्रश्न 1

(क) मधुरां वाणीं श्रुत्वा चिकित्सानिरतः वाग्भटः किम् अकरोत्?

हल

पूर्णवाक्येन उत्तरम्।

उत्तर: मधुरा वाणीं श्रुत्वा चिकित्सानिरतः वाग्भटः शुकाय फलानि अर्पितवान्।

प्रश्न 2

(ख) वाग्भटः झटिति किम् अकरोत्?

हल

पूर्णवाक्येन उत्तरम्।

उत्तर: वाग्भटः झटिति विहगाय फलानि समर्पितवान्।

प्रश्न 3

(ग) छात्राः पुनः जिज्ञासया आचार्यं किम् अपृच्छन्?

हल

पूर्णवाक्येन उत्तरम्।

उत्तर: छात्राः अपृच्छन् – शुकः 'कोऽरुक्' इति उक्तवान्। तस्य कोऽर्थः?

प्रश्न 4

(घ) भगवान् धन्वन्तरिः अस्माकं कृते संक्षेपेण किं प्रदत्तवान्?

हल

पूर्णवाक्येन उत्तरम्।

उत्तर: धन्वन्तरिः अस्माकं कृते सन्देशं प्रदत्तवान्- व्यायामः दन्तधावनं स्वच्छजलेन स्नानं कर्त्तव्यम्।

प्रश्न 5

(ङ) ऋषयः नित्यं कां प्रार्थनां कुर्वन्ति?

हल

पूर्णवाक्येन उत्तरम्।

उत्तर: ऋषयः प्रार्थनां कुर्वन्ति – सर्वे भवन्तु सुखिनः।

प्रश्नावली 4 — पाठात् यथोचितानि विशेषणपदानि विशेष्यपदानि वा चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत

प्रश्न 1

पाठात् यथोचितानि विशेषणपदानि विशेष्यपदानि वा चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत।

हल

विशेषण-विशेष्य युग्मानि अधः दत्तानि।
विशेषणम् | विशेष्यम्
विभिन्नानाम् | व्याधीनाम्
मनोहरम् | शुकरूपम्
विशाले | प्राङ्गणे
वैद्यः | वाग्भटः
मधुराणि | फलानि
उत्तमस्य | वैद्यस्य
महर्षेः | चरकस्य
प्रख्याताः | वैद्याः
पार्श्वस्थे | वृक्षे
मधुराम् | वाणीम्
लौकिकः | खगः
समुचितम् | उत्तरम्
विस्मिताः | शिष्याः
सात्त्विकम् | भोजनम्

उत्तरः विभिन्नानाम्-व्याधीनाम्, मनोहरम्-शुकरूपम्, विशाले-प्राङ्गणे, वैद्यः-वाग्भटः, मधुराणि-फलानि, उत्तमस्य-वैद्यस्य, महर्षेः-चरकस्य, प्रख्याताः-वैद्याः, पार्श्वस्थे-वृक्षे, मधुराम्-वाणीम्, लौकिकः-खगः, समुचितम्-उत्तरम्, विस्मिताः-शिष्याः, सात्त्विकम्-भोजनम्।

प्रश्नावली 5 — पाठं पठित्वा अधोलिखितपट्टिकातः पदानि चित्वा उचितसञ्चिकायां पूरयत

प्रश्न 1

पाठं पठित्वा अधोलिखितपट्टिकातः पदानि (लौकिकः, व्याधीनाम्, देवः, वृक्षे, त्रीणि, उत्तमस्य, वाणीम्, विस्मितः, मधुरया, प्रश्नान्, पूज्यः, खगः, विशाले, शुकम्, वाग्भटः) चित्वा उचितसञ्चिकायां पूरयत।

हल

विशेषणपदानि	विशेष्यपदानि
देवः	वृक्षे
त्रीणि	वाणीम्
उत्तमस्य	प्रश्नान्
विस्मितः	खगः
मधुरया	शुकम्
पूज्यः	वाग्भटः
विशालः	—

उत्तर: विशेषणपदानि – देवः, त्रीणि, उत्तमस्य, विस्मितः, मधुरया, पूज्यः, विशालः। विशेष्यपदानि – वृक्षे, वाणीम्, प्रश्नान्, खगः, शुकम्, वाग्भटः।

प्रश्नावली 6 — अधोलिखितानि वाक्यानि पठित्वा तेन सम्बद्धं श्लोकं पाठात् चित्वा लिखत

प्रश्न 1

(क) अस्माभिः नित्यं व्यायामः, स्नानं दन्तधावनं, बुभुक्षायाञ्च भोजनं कर्तव्यम्।

हल

सम्बद्धः श्लोकः पाठात् चितः।

उत्तर: व्यायामः प्रातरुत्थायं नित्यं दन्तविशोधनम्। स्वच्छजलेन सुस्नानं बुभुक्षायाञ्च भोजनम्।

प्रश्न 2

(ख) अस्माभिः हितकरः आहारः सेवनीयः येन विकाराणां शमनं स्वास्थ्यस्य च रक्षणं भवेत्।

हल

सम्बद्धः श्लोकः पाठात् चितः।

उत्तर: तच्च नित्यं प्रयुञ्जीत स्वास्थ्यं येनामुवर्त्तते। अजातानां विकाराणामनुत्पत्तिकरं च यत्।।

प्रश्न 3

(ग) ऋतोः अनुसारं भोजनेन बलस्य वर्णस्य च अभिवृद्धिः भवति।

हल

सम्बद्धः श्लोकः पाठात् चितः।

उत्तर: तस्यांशिताद्यादाहारात् बलं वर्णश्च वर्धते। तस्यर्तुसात्म्यं विदितम् चेष्टाहारव्यपाश्रयम्।।